

Հ Ո Մ Ե Ր Ի Ի Լ Ի Ա Կ Ա Ն

Վ Ե Յ Ե Ր Ո Ր Դ Ե Ր Գ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆ ՀԵԿՏՈՐԻ ԵՒ ԱՆԴՐՈՄԱՔԷԻ ԵՒ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՆԱԿ մնացին Տրոգազացիք Աթայեանք եւ սոսկալի կը կրողէին. եւ դաշտին Մերթ այս՝ մերթ այն կողմը կ'երթար գուպարծն, երբ Սիմոյիս ու Քըսանթոս գետերուն Միջնու անոնք կը նետէին մէկմէկու Պըղընծակուռ աշտէներու սուր տէգերն:

Տելեմոնեանն էաս՝ պատուարն Աթայեանք ինք առաջին տրոգեան փաղանգ մը բեկտեց, եւ ծագեց լոյս մ'ընկերներուն, զարնելով կորովազէն մարդ մը Թրակեան ջոկատէն, եւսորի ճետն Ակամաս՝ յաղթն ու արին. Զիսմարի գըլխանոցին ցըցուեցէն ձակտին զարկաւ, ու տէգն ոսկրին մէջ գամեց, եւ ծածկեց մուծն անոր երկու աշուղներն:

Ահագազու Դիոմեդէնն ըսպաննեց Վայելչակերտ Արիսէի բընակիչ Տելեթրանեան ճետը՝ Աթսիլոսն՝ ընչաւէտ ու սիրիւի մարդոց, զի էր ամէնուն Ասպընշական, տունն ըլլալով ճամբուն վրայ. Բայց անոնցմէ ոչ մին չեկաւ օգնութեան Փըրկելու զինքը դըժժընգակ օրհասէն. Զանոնք երկուքն ալ ըսպաննեց Դիոմէդ, Զինքը եւ իր կալեսիոս պաշտօնեան, Որ այն ատեն վարիչ էր իր ձիերուն, եւ իշան խոր սանդարամնոք երկուքն ալ:

Եւրիպոս սպաննեց Ոփելտն ու Դրեսոս, Յետոյ վագեց դէպ ի Պեդասն ու Էսեպ, Զորըս երբեմն աղբիւրներու յաւերժարնն Արարբարէն ծընաւ անբիծ անարատ. Բուկոլոնի. Բուկոլիոն զաւակ էր Հըռչակապանն Լամեդոնի, ծընունդով Երիցագոյն, բայց զողոնի մօրմէ ծնած:

Երբոր հովիւ էր Բուկոլոնն, գառներու Հօտին քով այդ յաւերժահարսը Եւ նէ յղացաւ, ծնաւ երկուորեակ մանուկներ. Սակայն որդին Մեկիտէսի՝ քաջառոյգ Անոնց մարմնէն կորզեց կորոջն ու հոգին եւ կողոպտեց զէնքերն անոնց ուսերէն:

Քաջամարտիկ Պոլիպիտէսն ըսպաննեց Աստիլաոն, եւ Ոդիսէս սատկեցուց Պըղնձէ տէգովը Պոտիդէս Պերկոսեանն, եւ Տելկրոս՝ վեհ Արեստաունը զրաւեց: Նետտորի ճետն Անտիլոսու փոնց գետին Աբլերոսն իր փայլակնացայտ աշտով, եւ Ագմեմոն՝ մարդոց արքան՝ Նլատոսն, Որ զեղահոս Ստեմիոյսի ափին մօտ կը բնակէր բարձրը Պեդասի մէջ. Լէիտ՝ Քաջն՝ ըսպաննեց Փիլակոսն՝ երբ կը փախչէր, եւ Եւրիպիլ Մելանթիոսն ըզգետնեց:

Ահագազու Մենեւասը բըռնեց Ապրեստը՝ ողջ. զի իր ձիերը խըրտեր Ու գաշտին մէջ փաթթեւելով մոշայի Ոստերու՝ կոր կառքին քեղին կտորելով Երայիէն՝ քաղաք Զին փախեր, խառնեաժ Հոն խուճապող Կիազարհուր ամբոխին: Ան՝ անիւին քովէն կառքէն զլորեցաւ Ու փրկուեցաւ բերեցքսիվար փուլոյն մէջ: Տընկընեցաւ քովն Ատրիդէս Մենեւասն երկայնաստուեր նիգակը ձեռքն. Ապրեստոս կը պաղատէր իր ծունկերուն փաքելով.

«Ատրեսեան, խնայէ՛ կեանքիս, եւ ստացիր Արժանաւոր փըրկանք. հարուստ հօրքս տունն Անբաւ գանձեր կան պատուական, պղինձ, ոսկի եւ բազմաբուսեա երկաթ. քեզ հայրս անոնցմէ Պոտի չապլէ անհուն փըրկանք, ողջ մընալս

Եթէ լըտէ նաւատորմին մէջ աղբան» :

Այսպէս ըսաւ, եւ անոր սիրտը շարժեց իր կուրծքին մէջ, եւ յանձնելու վրայ էր գայն իր ծառային՝ որ Աթալիանց սըրընթաց հաւատորմող տանի, երբ Ազմէնտն Աւլին վազեց, եւ անոր այս սաստալից խօսքերն ուղղեց. «Մենեկաւոս, վատ քեզի, Տրովադացոց վըրայ գըթա՛մըդ ինչ է. Զէ՛ որ այնքան լաւ վարուեցան Տրովացիք Հետըդ՝ քո՛ւ տանըդ մէջ. պէտք չէ ազատի Անոնցմէ ոչ մին վատախտար մահուընէ Ու մեր ձեռքէն. եւ ոչ իսկ մօրն արգանդին Մանեկը. աս անձա՛մ պէտք չէ որ պըրծի. Այլ սպառըսպուտ սաստկին բողոր՝ Զննջըին իյիոնով մէկտեղ անթաղ ու անհետ» :

Ըսաւ դիցազն, եւ իր արդար խըրատով Միտըը փոխեց հարազատին, որ քաջազն Աղբեսան հեռու հըրեց ձեռքով, եւ արքայն Ազաւմնտն աշտէն կուշտէն մըխեց ներս. Անի յորսայս տապալեցաւ, եւ Ասրիդ կուրծքին վըրայ կոխեց քաշեց հացի տէգն: Արգիացոց հետտոր խրախոյս կը կարդար Բարձըը ձայնով. «Ո՛վ դանայեան սիրելի Գաշուդդիներ, արբանեակներ Արէսի, Զըլլայ թէ մէկն աւարի վրայ իշնալով Ետն մընայ, որպէս զի շատ կողոպուտ Անէ տանի դէպ ի նաւերն. այլ միայն Զարդելու հետ ըլլանք, եւ ետքն հանգըստեամբ կը կողոպտենք դաշտին վրայ դիտապաստ փըռուած ինկած դիակներուն շնողակոյտն» :

Ըսաւ, փըրցեց ամէնուն ոյժ եւ եռանդ: Տրովադացիք հոն Արէսի սրբիկն Աթեաններէն նուաճուած իրենց վատութեամբ Գէպ իլիոն կը դառնային՝ Պրիամու ձեւոն Հեւենոս՝ հաւաքմայն գերագոյն Եթէ Հեկտոր եւ Ենէաս քաջերուն Մոտենալով չըտէր. «Հեկտոր, ինէաս, Որովհետեւ Տրովադացոց ու իկեանց Հոգը ձեր վրայ է մանաւանդ, վասնզի Գեր ի վերոյ էք դուք ամէն բանի մէջ, Ըլլայ մարտի թէ խորհուրդի հոս կեցեք, եւ ամէն կողմ վազվըզելով՝ դըռներուն Առջեւ գորքերը բըռնեցեք, եւ մի՛ տաք թոյլ՝ որ փախչին ինչան իրենց կիններուն Գիրկն, եւ ըլլան ծաղրուածնակ թըշնամուոյն: Եւ երբ ամէն գունդերը դուք խրախուսեք, Մենք՝ թէպէտեւ տաժանաբեկ՝ հոս կեցած Դանայեցոց հետ կը կըռուինք դիմադրաւ, Զի հարկն այդպէս կը պահանջէ: Սակայն դուն՝ Հեկտոր՝ քաղաք գընա, եւ իմ ու քու մօր

Ըսէ, որ ինք տանտիկիններն՝ ամորոցին Մայրը ծաւի Աթենասին մեհանին Մէջ հաւաքէ, եւ բալլիքով բանալով Սուրբ յարկին դուռը, ծունկերուն վրայ դընէ Գիտակազեղ Աթենասի՝ ամենէն Մենն ու չըքնաղը շղաշներէն՝ զոր ունի իր պալատին մէջ, եւ զոր շատ կը սիրէ, Եւ թող ուխտէ իր մեհանին մէջ իրեն Տասնեղու հատ երինջ զոհէլ մէկ տարու Եւ դեռ տըրմուղ, թերեւս նէ ողորմի Մեր քաղաքին եւ Տրովացոց կիններուն Ու տղեկներուն, եւ հոսկ ուրեմն հեռացնէ հըրիտական իլիոնէն՝ Տիդէսի Որդին, խուժուած պատերազմողը, դըժնէ Զարտարապետն արհաւիրքի, եւ բոլոր Յոյներէն՝ է՛ն անաւորն իմ կարծիքով. Մեզ Աթիլէսն անգամ այդքան վախ չազեց, Մարդոց իշխանն, որուն համար կ'աւանդեն թէ ծնած ըլլայ դիցուհիէ. բայց ասի Զարհուրելի կը մոլեգնի, եւ ոչ ոք Զի կըրնար հետն հաւասարիլ գորութեամբ» :

Ըսաւ, Հեկտոր հնազանդեցաւ իր եղբօրն. Իսկոյն ցատկեց կառքէն գէնորմն ու զարդոմն, Եւ ճօճելով սուր աշտէներ՝ կը վազէր Ամէն կողմերը բանակին, եւ կու տար Մարտի խրախոյս, եւ վառեց դուռ մ'ահաւոր: Անոնք դարձան Աթալիացոց դէմ դըրին, Որ քաշուեցան, դադրեցուցին նախնիրներն, Համարելով որ ստողազարդ երկընթէն Ամահաներէն մին Տրովազոց օգնութիան Իշած ըլլայ, այնպէս շուտ եւ քաշուեցան: Ասակայն Հեկտոր բարձըը ձայնով կը կարդար Տրովադացոց խրախոյս. «Արի Տրովացիք, Հեռահրաւէր դաշնակիցներ, քաջ եղիք, Սիրելիներ, եւ յիշեցէ՛ ձեր կորովն Անմահելի, մինչ իլիոն կ'երթամ ես Որ պատուիրեմ առնեակալ ծերերուն Եւ մեր կանանց որ աղաչեն աստուածներն Եւ խոստանան՝ ուխտեն զոհեր ընելու» :

Կորդակածօճ Հեկտորն այսպէս խօսելով Գնաց, եւ քեմոնխտը թուխ ար իր բողոքի վահանին եզրը կը պատէր չորս կողմէն՝ Կը բախէր իր պարանոցին լուսերուն:

Հիպալոքի որդին Գլաւկոս ու Տիդէան Առաջ անցան երկու կողմէն՝ խանդակաթ Գուպարելու: Երբ իրարու մօտեցան, հախ խօսեցաւ անհըզգոտ Դիոմէդն.

«Ո՛ր քաջն ես դուն մահանացու մարդերէն. փառապատգեւ պատերազմի մէջ բընաւ Ասկէ առաջ քեզ չըտեսայ ոչ մէկ կողմ.

իսկ հիմա դուռն յանդգնութեամբ զլեցիր
 Բոլոր միւսներն, որովհետեւ դէժն եւար
 էրկայնաստուէր տէգիս. վայ այն հայրերուն
 Որոնց տըղաքն իմ մուլցքիս հանդիպին:
 Իսկ թէ անմահ մըն ես իշած երկընքէն,
 Երկնաւոր դից հետ պատերազմ չունիմ ես,
 Եւ Դրիասի որդին՝ արին Լիւուրգոս
 Զապրեցաւ շատ, զի կը կըռուէր երկնաւոր
 Աստուածներուն դէմ. ուն երբեմն հալածեց
 Նիսէոն սուրբ լերան վըրայ մուկգին
 Դիոնիսի դայեակներուն խուռն երամն,
 Որոնք ամէնքը միասին ձըզիցին
 Կետին ուռերը՝ տանջւում ժարդասպան
 Լիւուրգոսէն եզի խմանով. Դիոնիսն
 Հիգազարուր՝ ծովուն ալքերն իշաւ վար,
 Եւ Թետիս իր գիրկն առաւ այն հահաբեկն,
 Որ կը դողար սաստիկ ժարդուն սաստերէն:
 Հնչալեցեալ Պիք անոր վրայ բարկացան,
 Եւ Զըրուանեան զաւակը զայն կուրացուց.
 Իւ չապրեցաւ անի երկար, զի եղաւ
 Բուր անմահ աստուածներուն ատելի:
 Ուստի ես չեմ պատերազմիլ յանձն առներ
 Երջանկաւէտ աստուածներուն հետ. բայց դուն
 Մէկն ես եթէ մահկանացու մարդերէն
 Որոնք երկրի պըտուղ կ'ուտեն՝ մօտեցիր,
 Որ խկեւիկ մահուան դըռները հասնիս):

Պատասխանեց Հիպպոլիդի պերճ որդին.
 «Ո՛վ դու Տիգեան մեծահոգի Դիոմէդ,
 Ինչու համար կը հարցընես դուն իմ ցեղս.
 Միեւնոյն զարմն ունին տերեւն ու մարդիկ.
 Հովը գետին կը թափթըփէ տերեւներն,
 Եւ ուրիշներ կը բուսցընէ պըտկազարդ
 Անտառն, ու միշտ իմ զայ զարնան եղանակն.
 Այսպէս մարդոց ցեղն ալ կը ծնի, կը մեռնի:
 Բայց դուն կ'ուզես եթէ գիտնալ այս բաներն,
 Որպէս զի լաւ տեղեակ ըլլաս մեր տոհմին,
 Զոր արդէն շատ մարդիկ գիտեն, Էփիրէ
 Քաղաքը կայ, ձիադարման Արգոսի
 Մէկ խորն, եւ հոն էր Սիսիփոսն Էոլեան.
 Սիսիփոսն՝ էն բազմաշնորհ մարդոց.
 Արդ ան ծընաւ Կլաւդոս, Կլաւդոսը ծընաւ
 Բելլերոփոնն ամբիժ, ու դիք շնորհեցին
 Անոր սիրուն առուզութիւն, չըքնաղ գեղ:
 Զարիք նիւթեց սըրտովն անոր դէմ Պրիտոս.
 Իր աշխարհէն՝ վըտարեց զայն, վասնոր զի
 Ինք Արգոսեանց մէջ՝ ամենէն հըզօրն էր,
 Զի իր ցուպին տակ նըւանց գանոնք Զեւս:

«Ի լուր ներա այս խօսքերուն՝ բարկացաւ
 Արքան, բայց զայն ըզգուշացաւ սպաննելու,

Զի կրօնական սարսափ մ'իւր ձեռքը կապեց.
 Այլ զանի դէպ ի Լիկիա ուղարկեց,
 Զեռքը տալով օրհասաբեր նըշաններ.
 Պընակիտի վըրայ դրոյմեց մահառիթ
 Շատ մը գիծեր, ու կընքելով տըւաւ ձեռքն,
 Եւ պատուիրեց որ ցոյց տայ իւր աներին,
 Որ ըսպաննէ գինքն: Ան գընաց Լիկիա,
 Աստուածներուն հովանիէն պաշտպանուած:
 Արդ երբ հասաւ ան Լիկիա՝ յորդահոս
 Քսանթոսի ափը, լայնանիստ Լիկիոյ
 Արքայն պատուեց զայն եւ սիրով ընդունեց:
 Ինն օր պահեց զայն հիւր, զոհեց ինն արջառ
 Եւ տասներորդ վարդամատն այգն երբ ցաթեց,
 Հարցուց անոր, ուզեց նիշերը տեսնել,
 Զոր Պրիտոսէն՝ իր փեսայէն կը բերէր:
 Ընդունելով իր փեսային ժառիտ նիշերն՝
 Հրամայեց նախ անշաղթ՝ Քիմեոն ըսպաննել:
 Աստուածներուն զարմէն էր ան, ոչ մարդոց.
 Գըլուխն՝ առիւծ, ագին՝ վիշապ, մէջքը՝ այծ,
 Եւ բոցի բուռն անդ շանթեր կը ժայթքէր:
 Վըտանաջած աստուածներու նշաններուն՝
 Զայն տառեկեցուց, եւ անկէ վերջ կըռուեցաւ
 Հըռականուն Սյուրմացուց հետ. կ'ըսէր
 Թէ աւելի անեղ կուի բնաւ չէր մղղած:
 Հուսկ ըսպաննեց Ամազոններն այրասիրտ,
 Բայց իր դարձին՝ ան ուրիշ նենգ մ'ալ նիւթեց.
 Ընտրելով լայն Լիկիայի քաջերէն
 Գուռը մը մարդիկ՝ դարան մըտցուց. բայց անոնք
 Տուն չըդարձան. զի Բելլոփոնն անարատ
 Բոլոր սպաննեց: Երբ թագաւորն հասկըցաւ
 Թէ աստուածի մ'ան շառաւիղն էր ընտիր,
 Քովը պահեց, տըւաւ իր դուստրը անոր,
 Եւ արքունի պատիւն անոր հետ կիսեց.
 Եւ Լիկեցիք իրեն համար գատեցին
 Բաժին մը հող՝ ուրիշ ամէն հողերէն
 Ալգինելով ու տունկերով ճոխագոյն,
 Որ մըշակէ Բելլոփոնի կինն՝ իրեն
 Երեք զաւակ ծընաւ. Խսանդը, Հիպպոլոք
 Եւ Լաւգամի: Զգոնն Արամազդ Լաւգամին
 Բըռնեց . . . , եւ աս ծընաւ Սարպեդոնն
 Աստուածատիպ, պըղընձավառ: Երբ բոլոր
 Աստուածներուն աչքէն ելաւ Բելլոփոն,
 Թափառական ու մինաւոր կը շըրջէր
 Ալեական դաշտերուն մէջ՝ կըրծելով
 Սիրտն, ու մարդոց հետքէն հեռու դու փախէր:
 Սպաննեց մարդէ անյապ Արէսն՝ Խսանդոս
 Որդին, արի Սյուրմացուց կըռուին մէջ.
 Եւ Արտեմիսն ալ ոսկետանձ՝ զայրացած
 Լաւգամին՝ զանի գրաւեց նետահար:
 Հիպպոլոքոսը զիս ծընաւ, եւ կ'ըսեմ

թէ էս անկէ ծընած եմ, ան դըրկեց զիս Դէպ ի Տրոյա, պատուիրելով ինձ շատ բան, Որ քաջ ըլլամ միշտ, զլեւ անցնիմ ուրիշներն, Եւ չանպատուեմ ազգատոհմն իմ հայրերուս Որ էին շատ անուանի լայն Լիկիոյ Ուշփիրէի մէջ. այդ ցեղէն ւարիւնէն է որ անո ծընած ըլլալ կը պանծամ»:

Այսպէս ըսաւ. ուրախացաւ Դիոմէդն Անգղագոռ, եւ մընեղով իր նիգակն Արգասաւոր՝ յուռթի երկրին ծոցն՝ ուղղեց Ժողովըրդոց հովուին անուշ այս խօսքերն.

«Յիրաւի, հին հայրենի հիւր մ'ես դու ինձ, Զի օր մ'իմես գիւցազը հիւր ընդունեց Որ պալատին մէջ անըստգիտ թելորփոնն, Քի գայն պահեց քրտան օր քոմն, եւ անոնք Տուին իրարու չըթեց ձօներ հիւրոյթի: Ծիրանեփայլ գօտի մը աօսաւ ինք իմես, Եւ Բելրոփոն բաժակ մ'ոսկի, կըրկնատաշտ, Զոր հոս եկած առեւնըս տուն թողուցի: Տիգղոսը չեմ յիշեր, զի էս փոքր էի երբ հայ թողուց, եւ տարաւ դէպ ի Թերէ Աթայեցոց բանակն՝ որ հոն շարդուեցաւ: Եւ արդ քեզի սիրելի հիւր մըն եմ ես Արգոսի մէջ, եւ դուն ինձի Լիկիոյ՝ Եթէ երբեք գալու ըլլամ այն կողմերն: Ըզգուշանանք մինք մէկ մէկու աշտէն Խառնեղդին մէջն անգամ, զի կան ինձ համար Շատ տրովացի եւ քայլարի սպասարներ՝ Մեռցրնելու, որն ալ աստուած մ'ինձ շնորհէ, Կամ ոտքերովս հասնիմ բըռնեմ, քեզ ալ շատ Աթայեցի՝ որն որ կըրնաս՝ սպաննելու. Բայց զէնքերնիս եկուր փոխնք, որպէս զի Դիտնան ասոնք թէ եւ նկար որքան կը պանծանք Հայրենական վաղեմի հիւր ըլլալնուս»:

Այսպէս ըսին, եւ ցատկեցին երկուքն ալ Իրենց կառքէն, եւ ձեռք տալով իրարու Կընքեցին ուխտ: Բայց Զըրուանանը շոպեց Գլակոսի խելքն, որ իր զէնքերը փոխէ Դիոմեդէս Տիգղեանին հետ. տուաւ անոր Իր ոսկեղէնն, առաւ անոր պըրնեղէնն, Իրենն հարիւր, անորը ինն եզի գին:

Իսկ Հեկատոր երբ ըՄկէական դուռն հասաւ Ու կաղնիին քով, իր չորս դին վազելով Տրովադացի կիներ, դուստրեր խուռներամ՝ Կը հարցնէին որդի, եղբայր, ամուսին Ու բարեկամ: Եւ ինք անոնց ամուսնուն կը պատուիրէր որ աղօթքի երթան դէց Կարգաւ, զի շատ ցաւ կը սպասէր շատերուն:

Երբ Պրիամու չըննաղ պալատը հասաւ, Կամարակապ ու կոփածոյ սրահներու

Վըրայ կեցած, (եւ ուր կային սըբբատաշ Գարէ յիսուն սըբկապաններ՝ կառուցուած Մէկը միւսին կից, ուր Պրիամու որդիներն՝ Առած իրենց ամուսիններն հարազատ՝ Կը նընջէին, եւ դիմացն ալ սրահին մէջ Կար տասներկու ուրիշ սենեակ՝ Պրիամու Աղջկներուն համար՝ կուածոյ քարերով, Մէկը միւսին կից կառուցուած. որոնց մէջ Կը նընջէին Պրիամոսի փեսաներն Իրենց պարկեշտ կիներուն քով պառկելով), Հոն Հեկատորի առջին ելաւ անուշ մայրն, Երբոր կ'երթար Լաուդիկէ իր աղջկան, Իր դուստրերուն մէջ ամենէն գեղեցիկն, Եւ ըսեղելով ձեռքէն՝ անունը տըւաւ Եւ բուս. «Ո՛վ որդեակ, ինչո՞ւ ամենի՝ Մարտը թողեր՝ ելեր եկիր ես. անշուշտ Աթայեցոց չարախտավար որդիներն Ոստանին շուրջն է որ կըրի կը մըղեն, Եւ քու հոգիդ քեզ հոս գալու յորդորեց, Որ ամրոցէն ձեռուդ Զևսուր բարձրացնես: Կեցեր, երթամ անուշ գինի բերեմ քեզ, Որ նըւիրես Արամագդին նախ, եւ միւս Ամմահներուն, եւ յետոյ դուն ալ խըմես՝ Որ կազդուրուիս. զի գինին շատ ուժ կու տայ Յոգնած մարդուն, ինչպէս յոգնած ես դուն ալ Ընկիներուդ համար կըրի մըղելով»:

Կորդակածոն Հեկատոր տըւաւ պատասխան.

«Մեծարոյ մայր, անուշ գինի մի՛ բերեր, Մի՛ գուցէ զիս չլատես, մոռնամ ոյժ, կորով: Եւ խիղճ կ'ընեմ ես անլըայ ձեռքերով Արամագդի հրաշէկ գինի նըւիրել.

Պէտք չէ արեանք ու փոշիով թաթաւուն

Ամպակուտակ Արամագդին աղօթէ:

Բայց դուն՝ առած բոլոր յարգոյ տիկիներն Ելիբ գընա շուտ քաղցրաբոյր խունկերով՝ Դէպ ի մենեանն աւարտու Պալլասին, Եւ պալատին մէջ ունեցած շղարշներդ Ամենէն մեծն ու գեղեցիկը՝ զոր դուն Շատ կը սիրես, դիւր վարսագեղ Պալլասի Ծունկներուն վրայ, եւ ուխտ ըրէ գոհելու Իր մենեանին մէջ տասներկու միամնայ Ու դեռ տըրմուղ երինջ, գուցէ ողորմի Մեր քաղաքին ու Տրովացոց կիներուն Ու տղեկներուն, եւ վըրջապէս հեռացնէ Նըւիրական Իլիոնին՝ Տիգէսի Որդին՝ վայրազ պատերազմողը, Ժըպիրհ Ճարտարապետն արհաւիրքի: Արդ դուն գնա Դէպ ի տաճարն աւարտու Պալլասին, Եւ ես կ'երթամ Աղեքսանդրոսը կանչել, Եթէ մըտիկ ընէ ինձ. ո՛ւր էր բացուէր

Հոն գետինն իր ոտքերուն տակ, զի Դիոս
Ջանի սընուց պատիժ մը մեծ Տրովացուց
Եւ մեծախորտ Պրիամոսի եւ բոլոր
Պրիամոսի որդիներուն: Տեսնէի
Եթէ անոր սուգովը դէպ ի դըժոխք,
Կը համարիմ որ պիտի սիրտըս մոռնար
Բոլոր այս դառն ու վատախտար աղէտներն»:

Այսպէս ըսաւ. նէ աղքունիք երթալով՝
Պատարի տըսաւ, աղախինները զըրկեց
Որ տիկինները ժողովեն քաղաքէն,
Տեսոյ իշաւ իր բուրավարութի առագաստն,
Որ կային շատ գեղազանակ լըղարշներ.
Սիդոնուհի կիննուր գործ, գոր բերաւ
Ինք Աղէքսանդր դիւքատախ՝ Սիդոնէն,
Նախափնելով երբ հօրամայն Հելենէն
Կ'ակօսէր ծոփն անդրնդահերձ նաւերով:
Անոնցմէ մին էր որ հանեց Հեկաբէ
Եւ տարաւ ձօ՞՞՞ Աթենասին, ամենէն
Մեծն ու չըքնաղը, նըկարէն՝ գունագոյն,
Որ կը փայլէր ճաճանչաւէտ աստղի պէս,
Եւ միւս բոլոր լըղարշներուն նըրքեւն էր:
Ճամբայ ելաւ՝ եւ կ'երթար իր ետեւէն
Մեծամեծար տիկիններու խուռն երա՞ն:

Երբ ամրոցին գլուխը մահանը հասան,
Կիստէսեան դուստրը՝ գեղեցկայտ Թէշանոփ,
Անտիոքի կինը բացաւ անոնց դուռն.
Աթենասի քըրմանոյշ զայն էին դրեր
Տրովաղաղէք: Անոնք իրենց ձեռուրներն
Աթենասի բարձրացուցին հեծութեամբ,
Եւ Թէշանովը գեղեցկայտ շղաշն առած
Դրաւ վարսագեղ Աթենասի ծունկին վրայ,
Եւ կ'ուղեքէր աղաչաւոր աղերսներ
Արամազդի անեղագոր աղշըկան.

«Գերամեծար Աթենաս, վե՛հ դիցունհի,
Քաղաքապահ, Տիդեանին տէգը փըշրէ,
Տուր զայն բերնէքս ի վար գետին տապալել
Սկէական դրան առջեւ, որպէս զի մենք հոս
Ջոհնք քեզի քու մեհենախիդ մէջ փութիմ
Տասներկու մէկ տարու տըրմուղ երինջներ,
Թերեւքս դուռն ողորմիս եւ քաղաքին
Եւ Տրովացուց կիններուն եւ փղըր տղոց»:

Այսպէս ըսաւ աղօթելով. Աթենաս
Պալլաս մերժեց: Անտըք այսպէս մեծ Ջեսիսի
Ճաւակեթին աղաչանքներ կ'ընէին:

Սակայն Հեկտոր Պարիսի պերճ տունը գնաց.
Ջոր կառուցեր էր ինքն իսկ այն առնելի
Արգասաւոր Տրովաղայի մէջ եղող
Քաջաճուռու վարպետներով միասին,
Որ առագաստն յօրինեցին, ու սրահներ
Լայն ու գաւիթ՝ ամրոցին մէջ, Պրիամու

Եւ Հեկտորի պալատներուն քով: Հեկտոր՝
Արամազդի սիրելին հոն էր մըտաւ.
Ջեռքն ունէր տէգ մը տասնութի կանգունէ,
Եւ աշէէն պըղինձ սըլաքի՝ առջեւէն
Կը փայլակէր՝ ֆոսկի օդով մը զըրկուած:
Իր սենեակին մէջ գըտաւ զայն. մաքրելու
Հետ էր չըքնաղ գէնքերն, ասպարն ու զըրահն
Ու կոր աղեղն: Իսկ Արգոնէին Հելենէ
Նախափնելուն միջեւ նըստած՝ հրամաններ
Կու տար անոնց զարմանազան գործերու:
Հեկտոր եղբայրը տեսնելով՝ կըշտամբեց
Ջանի այս դառն՝ այլանեղի խօսքերով.

«Անպիտան, սիրտըդ բարկութեամբ կը մըխայ՝
Գիտեմ, բայց քեզ չի վայլեր խայծ տալ անոր.
Կ'իշխան զօրքերդ՝ կըռուելով քաղաքին
Եւ բարձրաբերձ պարիսպներուն չորս բուրն.
Եւ քաղաքին շուրջը խազմով ու մարտի
Խօշիկներով կը վառի՝ քու պատճառաւ.
Ինքըդ պիտի կըշտամբէիր՝ մոռնչէիր
Եթէ ուրիշ մը տեսնէիր մեկուսի
Արիւնդուռէն անտառէն. ելիր, մի՛ գուցէ
Ոխերիմ հուրն իսկոյն քաղաքը լափէ»:

Պատասխանեց աստուածակերպ Աղէքսանդր.
«Անբաւ չէ՛՝ կըշտամբութիւնդ, արդար է,
Հեկտոր, ասոր համար ըսեմ պիտի քեզ
Եւ դուն ինձի ուշադրութեամբ ունկնդրէ.
Տրովաղաղացոյ դէմ ունեցած զայրութէս
Եւ կամ ոխէս չէ՛՝ որ նըստեր եմ սենեակս,
Այլ ես ինձի կը տապկուիմ իմ ցաւովս:
Եւ արդէն կինքս անուշիկ խօսքերով
Ջիս յորդորեց պատերազմի, եւ ինձ ալ
Լաւագոյնն այսպէս կը թըրի. յաղթութիւնն
Բտուկ մարդկ մարդ կը փոխուի, բայց արդ դուն
Ինձ ըսպստէ, մինչեւ զէնքերը հագնիմ,
Կամ գնա, եւ ես կը հասնիմ քու ետեւէդ»:

Ըսաւ, սակայն կորդակած Հեկտորն ինք
Բան մը ըսաւ. բայց Հելենէ՛ Հեկտորի
Այս անուշիկ խօսքերն ըրաւ. «Ով տագր իմ,
Չարահնար շանս, աներես լըրբենւոյս՝,
Ո՛ր էր թէ այն օրն ուր զիս մայրքս ծընաւ,
Չար մըրըրիկ մ'առած տարած ըլլար զիս
Լեռան մը վրայ, կամ բազմազոյ խոր ծովուն
Ալէքներուն մէջ, եւ կոհակ մ'ամանի
Խեղազած ըլլար զիս՝ այս բաները չեղած:
Բայց զի այսքան եւ այսպիսի՝ աղէտներ
Սահմանեցին դիք, գոնէ կ'ինն ըլլայի
Քաջաղորով մարդու մ', որ զգար նախատինքն
Ու մարդոց այնքան պարսաւներն ու ցասու՞ն:
Իսկ ան չուրի հիմա պինդ միաք ըսուած բանն
Եւ բնաւ երբեք ունենալիք ալ չունի,

Եւ կարծեմ չուտ պիտ' ըմբոշինէ անոր պտուղն: Իսկ դուն, ո՞վ տագր իմ, ներս եկուր ու նստէ Այս բազմոցին վրայ, զի հոգիդ տաժանքէն Սաստիկ յոգնած է շան գաւկիս պատճառաւ: Եւ Պարիսի ոճրին, որոնց զըլխուն վրայ վատախտորակ բախտ մը կախեց Արամազդ. Որպէս զի մենք ապագային ալ ըլլանք Գալիք մարդոց առէն առակ, ծաղր ու երգ»:

Պատասխանեց ցրցունած՝ մեծն Հնկտոր. «Հնկնէ, զիս նըստելու մի՛ հրաւիրեր՝ Թէնէ սիրով, զիս չես կըրնար համոզել. վարսն զի իմ սիրտըս ծոցիս մէջ կ'եփի Սըլեալու Տրովադացեաց օգնութեան, Որոնք հիմա բացակայիս ետեւէն կարօտանօք կը հատանեն Բայց դուն գէթ Ա՛տ ըստիպէ, եւ ինքն իսկ թող արտորայ Որ հոս քաղաք եղած ատենս հասնի ինձ, Զի ես հիմա տունըս կ'երթամ տեսնելու իմ գերդաստանս, սիրելի կինս ու զաւակս. Որովհետեւ չեմ գիտեր ես թէ՛ նորէն Պիտի դառնա՞մ տեսնե՞մ գիրենք, թէ՛ զիս դիժ Պիտի նուաճեն Աթայեցեաց ձեռքին տակ»:

Կորցակած՝ Հնկտորն ըսաւ ու զընաց, Եւ չուտ մ'հասաւ իր գեղեցիկ ապարանքն. Եւ ունեւ չգտաւ Անդրոմաքէն լուսածղի, Զի մանուկով ու քոջազարդ նաժիշտով Աշտարակին վըրան կեցեր կը հեծէր Արտասուածոր ողբուկոծով: Երբ Հնկտոր Տուն չըզըտաւ իր ամուսինն անաբատ, Եւսա զընաց չեմքին վըրայ կայնեցաւ, Եւ ըսաւ այդպէս աղախող կիներուն.

«Աղախիններ, ինձ չիտակնիդ զուրցեցէր, Ո՛ւր գնաց տունէն Անդրոմաքէն ձիւնաթեւ. Իր տալերէն կամ տեղազարդ ներերէն Մէկուն արդեօք, թէ՛ զընաց դէպ ի մեհեանն Աթենասի, ուր որ ուրիշ Տրովուհիք Կը հաշտեցնեն ժանտ դիցունհին վարսագեղը»:

Պատասխանեց տընօրէն կինը ժրգուրիւ. «Հնկտոր, որովհետեւ հրաման կ'ընես մեզ Որ չիտակնիս ըսենք, արդ նէ չըզընաց իր տալերէն կամ տեղազարդ ներերէն Եւ ոչ մէկուն, եւ ոչ ալ դէպ ի մեհեանն Աթենասի, ուր որ ուրիշ Տրովուհիք Կը հաշտեցնեն ժանտ դիցունհին վարսագեղը. Այլ զընաց դէպ ի բարձրաբերձ աշտարակն Իլիոնի. իմանալով որ Տրովանք Աթայեցեաց անդ թափն խորտակուեր՝ Նեղն են՝ պարսիպ վազեց խնդի մը նըման, Եւ ըստընտուն մանուկը հետը տարաւ»:

Այսպէս ըսաւ տընօրէն կինն, եւ Հնկտոր

Թըռաւ տունէն, եւ բըռնելով նոյն ուղին՝ Անգաւ նորէն նոյն բարեչէն փողոցներն: Եւ մեծ քաղաքը մէջտեղէն կըտրելով Երբոր հասաւ ըվէական դըռներուն, — Զի անոնցմէ դուրս դէպ ի դաշտ պիտ' ելլէր, — Առջին վազեց յոգնածօր կինը, մեծանձն Խտրիսի Անդրոմաքէ՛ ճաւակթին. Ստորինպական Թերէի մէջ՝ Պլակիրոն Թաւուս լերան ոտքը բնակող Էտիոնն, Որ Թագաւոր էր Կիլիկեան ազգերուն: Ատր աղջիկը պղընձագէն Հնկտորի Կին էր եղած, որ իր առջեւ վազեց. Կու գար նաժիշտն ալ հետն ի վեր՝ գըրկելով Գողորիկ մանկիկը՝ Հնկտորի սիրասուն Անխօս ձագուկն՝ աստղի նըման գեղեցիկն: Հնկտոր անոր ըվկամանդրիկ կը կանչէր, Եւ ուրիշներ Ոստանիշխան, զի Հնկտորն Ինքը միայն էր իլիոնը պահողն: Ան մանուկին նայելով լուռ ժրպեցաւ. Անդրոմաքէն քովը կեցած կ'արտասուէր, Բըռնեց ձեռքէն, տըւռ անունն եւ ըսաւ.

«Ո՞վ վեհ, պիտի զըլուխդ ուտէ քաջութիւնդ, Զես մեղքընար դուն ոչ մանկիկդ աղածրի, Ոչ զիս Թըշուառս, որ պիտ' այրի միամ քենէ Շուտով, զի քեզ պիտի շուտով ըսպաննեն Աթայեցիք՝ ամէնքը վրայդ խուժելով: Եւ ես կ'ընտրեմ՝ առանց քեզի՝ հող մըտնել. Զի մահէդ վերջ չըկայ ուրիշ ըսփոփանք, Այլ ցաւ միայն, զի ես չունիմ ոչ հայրիկ Եւ ոչ մայրիկ մեծարոյ. քաջն Աթիլէս Հայրս ըսպաննեց, եւ բարձրադուռն Թերէն՝ Կիլիկեցեաց չընաղ քաղաքը՝ քանդեց. Բայց Էտիոնն երբ ըսպաննեց՝ խիղճ ըրաւ, Զըկողոպտեց զայն, այլ այրեց բազմաբունս իր զնէքերով. եւ վրան շիրիմ մը կանգնեց, Որուն չորս կողմը նըղարի տընկեցին Ասպարակին Արամազդի աղջիկներն՝ Գաւէրժհարսները լեռնային: Ո՞նէի Եօթն եղբայրներ մեր պալատին մէջ, բոլոր Անոնք դժոխք թափեցան մէկ օրուան մէջ, Զի երազտն աստուածայինն Աթիլէս Սպաննեց զանոնք յամբընթացիկ ճգնբուռ Եւ ձիւնաթոյր ոշխարներու հօտին քով: Իսկ իմ մայրիկըս որ կ'իշխէր Պլակիրոն Անտառախիտ լերան ստորոտն՝ հոս բերաւ իր համօրէն ստացուածքներով, բայց յետոյ Ազատ թողուց՝ անբաւ փըրկանք առնելով. Եւ Արտեմիսը նետազրօս ըսպաննեց Զայն հորըս տանը մէջ. ուստի, ո՞վ Հնկտոր, Դու ես իմ հայրս, դու եւ մայրիկ մեծարոյ,

Դու եղբայր, դու զուարթածաղիկ ամուսին։
Եւ արդ զըթա, եւ հոս ամրոցը կեցիր,
Որ չըձեգես զաւակըդ՝ որբ, կինդ՝ այրի։
Զօրփիր դուն մոլաթուզին քով կեցուր.
Քաղաք մըտեսնը շատ դիւրին է անկէ,
Ինչ պարիսպներն ալ հեռուութեամբ կ'անցնելին.
Զի է քաջերն հոն փորձեցին երեք հեղ,
Զոյգ էասներն, իդոսներն հոյսաւուն.
Եւ Արիդներն, եւ Դիոմէդը հոսկու.
Կամ զի անոցն ներհուն զուշակ մը պատմեց,
Կամ մըղուեցան իրենց հրաբորբ եռանդէն»։

Պատասխանեց կորդակածո՞ մեծն Հեկտոր.
«Այդ բաներն ես ալ կը խորհիմ, սիրելի,
Բայց կ'ամբշնամ օստտիկ տրովեան քաջերէն
Եւ տրովուհի երկայնատեռ կիներէն,
Պատերազմէն եթէ վատի պէս քաշուիմ.
Եւ սիրտս ինծի հրաման չի տար, զի ես միշտ
Սորովեցայ քաջ ըլլալ, կըռուիլ դիմազրաւ
Տրովադացի նախաբարձակ զընդին գլուխն,
Եւ պահէ հօրը քառքն եւ իմս իսկ կանգուն։
Զի ես աղէկ գիտեմ սըրտովս ու հոգւովս.
Օ՛ր պիտի գայ որ ինչայ սուրբ Իլիոնն
Եւ քաշատէգ Պրիամն ու իր ժողովուրդն։
Իմ այնքան հոգըս չէ սակայն Տրովացւոց
Յաւերն, ւոչ իսկ Հեկաբէի, ոչ Պրիամ
Ազգային, ոչ եղբայրներուս, որ թէն
Շատ եւ արի՛ փոշեթախ պիտի ինչան
Ոստիներուն ձեռքէն, ինչպէս քուկին ցանն,
Երբ պղծնազգեստ աքայեցի մը վարէ
Քեզ լաւագին՝ ազատ արեւըդ շոպած՝
Դէպ ի Արգոս, եւ դուն կըտաւ գործիս հոն
Ուրիշ տիկնոջ, եւ շուր կըրես Մեսսէիս
Եւ Հիսպերէ աղբիւրներէն, ըստիպունս։
Տաժանելի եւ անողորմ ժանտ հարկէն։
Եւ տեսնելով մէկը թափած արցունքներդ՝
Ըսէ գուցէ. «Հեկտորի կինն է ատի,
Զիմամարդիկ Տրովադացւոց ամենէն
Քաշամարտկին, երբոր կըռիւ կը մղէին
Իւրոնի պարիսպներուն չորս բլորն»։
Այսպէս ըսեն պիտո՞, եւ սիրտդ այն ատեն
Խոցէ նոր ցաւ մ', ու կարօտիս ամուսնոյդ
Որ կըննար քու գերութեան լուծըդ փըշել։
Բայց հողակոյտն անշունչըս զիս ծածկէ՛ թող
Դեռ չըլլածս քու հառաչներդ ու քարշանքդ»։

Այսպէս ըսաւ չըքեղն Հեկտոր, եւ ձեռուին
Երկընցուց իր սիրուն գաւկին. բայց մանկիկն
Արձակելով սուր ճիչ մը՝ ետ ծըռեցաւ
Գնդեցկամէջ ըստընտուին ծոցին վրայ,
Զարհուրած իր սիրելի հօրը սեպէն,
Եւ պղղինձէն ու ձիագէս ցըցունքէն

Ահաբեկած, տեսնելով ճօճքն ահաւոր
Գըլխանոցին զագաթէն. հայրը սիրուն
Եւ մեծարոյ մայրիկը վրան ժըմտեցան։
Իսկոյն չըքեղն Հեկտոր հանեց իր զըլիւնն
Փայլակնացայտ կորդակն ու դրաւ գայն գետին,
Եւ յետոյ գիւղին առաւ սիրուն իր ձագուկն,
Եւ գայն ձեռքին մէջ ճօճելով՝ աղօթեց
Զեւսին եւ միւս աստուածներուն, եւ ըսաւ.

«Ո՛վ Զեւս, եւ դուք բոլոր անմահ աստուածներ,
Ըրէք որ այս իմ զաւակս ինձ պէս ըլլայ
Տրովադացւոց մէջ գերափառ. ունենայ
Իմ զօրութիւնս, եւ ինծի պէս քաշուիեամբ
Իլիոնի տիքէ, եւ վրան նաշելով
Ըսեն. «Քայց աս աւելի քաջ է քան հայրն».
Երբոր մարտէն դառնայ՝ բերէ արիւնոտ
Կողոպտուներ, ըսպաննելով ախոյեանն,
Եւ իր մօրկան սըրտիկն հըրճուի ցընծութեամբ»։

Այսպէս ըսաւ, եւ իր որդեակը տըւաւ
Իր սիրելի կընոջը ձեռքն, եւ անի
Զայն ընդունեց իր հոտանոյշ ծոցին վրայ
Արտաստուախառն ժողիտով։ Յուզուեցաւ
Ամուսինն այն տեսարանէն, փայփայեց
Զեռքովը գայն, տըւաւ անունն եւ ըսաւ.

«Նազելի, թող սըրտիկըդ շատ չըտըլբի
Ինծի համար. ճակատագրէն անհրաման
Ոչ ոք զիս չի կըրնար դըժոխք ուղարկել.
Իսկ օրհաստէն չեմ կարծեր մէկը պըրծի,
Ոչ վատ, ոչ քաջ, երբ ծնաւ անգամ մը մօրմէն։
Սակայն դու տուն դարձիր ու տես քու գործերդ
Ուտայնդ ու իլդ. եւ աղախնող կիներուն
Հրաման ըրէ որ իրենց գործը նային.
Իսկ պատերազմն հոգն ըլլայ թող Իլիոն
Երնած բոլոր մարդոց, եւ ինձ մանաւանդ»։

Այսպէս ըսաւ, եւ ձիագէս զըլխանոցն
Առաւ չըքեղն Հեկտոր. իսկ կինը սիրուն
Տուն գնաց ըստէպ ըստէպ ետին նայելով
Ու թափելով առատահոս արցունքներ։
Անդրոմաքէ շուտ մ'հասնելով մարդասպան
Հեկտորի տունը բարեբնակ, գըտաւ հոն
Իր բազմաթիւ աղախիններն, եւ շարժեց
Զանոնք բոլոր հառաչանքի ու կոծի.
Եւ ողջ Հեկտորը կու լային տանը մէջ,
Զի չունէին անոր մարտէն դարձին յոյս,
Աքայեցւոց բազկէն՝ ուժէն անձնապուր։

Սակայն Պարիս չէր տընտընար բարձրաբար
Իր պալատին մէջ, այլ հազած պղընձեղէն
Ճաճանաւուխտ իր զէնուզարդը փայլուն,
Քաղքին մէջէ կը թըռչէր ժիր ոտքերով։
Ինչպէս որ ձի մ'ասպաստանիկ՝ մըսրամուտ
Ու գարեբոյձ՝ կապակոտոր կ'ընթանայ

Որոտատորոքի դրոշմներով դէպ ի դաշտ,
Դէպ ի ծանօթ գետի մը ջիւն չոսանքներն
Ուր որ սովոր է լողանալ, բարձրավիզ
Պերճաստորդ խայտանքներով, եւ բաշերն
Ուտին վրայ կը ծածանին, իր տնձին
Վայելութեան վրայ նազելով սիգապանծ,
Ծունկերը զինք ճապուկ ճեպով՝ ճակերու
Իրեն ծանօթ արօտներուն կը տանին.

Այսպէս Պարիսը Պրիսմեան՝ Պերգամոն
Բարձր ամրոցէն փայլակնադէտ՝ զինավառ՝
Արփենըման առաջ կ'երթար՝ կայտուելով
Ու խաղալով ցընծութենէն՝ իր ճոխնեմ
Ու ճեպ ի ճեպ ճիւղերուն ժիր ճախրանքով:
Անմիջապէս գրտաւ դիւցազն իր եղբայրն՝
Հեկտորն՝ երբ ան կը բաժնուէր այն տեղէն
Ուր որ խօսքի էր բռնուէր կընդին հետ:

Հախ դիցատիպ Պարիսն անոր խօսեցաւ.
«Սիրելիք իմ, ուշանալովս կարծեմ
Արտորանքիդ արգելք եղայ, եւ չհկայ
Շուտ, ինչպէս դուն հրաման տըւած էիր ինձ»:

Պատասխանեց ցըցունածօն պերճն Հեկտոր.
«Ոչ մէկ արդար մարդ չի կըրնար պարսաւել
Պատերազմի քու մըրցանքներդ, զի քաջ ես,
Բայց դուն կամաւ կը մեղկանաս, ու կըսուի
Զէս յանձն առներ, եւ սիրտը շատ կը ցաւի
Երբ քու վըրազ նախատինքներ կը լըսեմ
Տրովադացւոց բերնէն, որ քու պատճառաւ
Կը տուապին եւ կը յոգնին չարաշար:
Սակայն երթանք. ուրիշ տտնի կը խօսինք
Ասոնց վըրայ, եւ անուշի կը կապենք,
Եթէ Դիոս օր մը շնորհէ բարձրացնել՝
Անմահական աստուածներուն ի պատիւ՝
Ազատ բաժակը տուներնիս, ամրաբարձ
Աքայիկներն երբոր վանենք Տրովայէն»:

Թարգմ. Հ. ԱՐԵՆԱ ՂԱԽԻՆԱՆ

ՀԻՆ ԱՌԱՅՆԵՐ

Զխօսքն գիտութեամբ պարտ է դասա-
սել. ոսկով կշռել եւ ապա խօսել:

Լեզուն ճիւղ ունի քան զօճու. զմէկն
մարգարիտ կու թափի, զմէկն ժահր:

Ի ծով աշխարհիս կ'ալեկոծիս՝ եւ մար-
գարիտ մի ի ձեռն չգերիր. ես քեզ խրատ
տուի ի ծովու յեզրն խորհուրդ արա:

ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Բ.

ՀԱՏՈՒԱԾ Ե.

ՀԱՄԵՐԱՇԽԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

(Solidarisme)

Մեր մինչեւ ցարդ յիշած տնտեսագի-
տական դպրոցներուն շարքը չենք կարող
փակել առանց յիշատակելու դպրոց մըն
ալ որ թէպէտեւ տակաւին քանի մը տա-
րիէ իվեր ծնած որուն ազդեցութիւնը աւ-
կայն արագաբար մեծնալու վրայ է. ա-
տիկայ ան դպրոցն է որ իրեն իբր խոր-
հրդանիշ ընտրած է Համերաշխօրին (So-
lidaire) բառը:

Համերաշխութիւնը որ մարդոց մէջ իրա-
բու հանդէպ փոխադարձ կախումն ունե-
նալ կ'ենթարէ եւ որուն դերը այնքան
յատկաբէն եւ պայծառ կերպով ի յայտ
կուգայ աշխատութեան բաժանումին, փո-
խանակութեան բաժանումին, փոխանա-
կութեան, եւ այլնի մէջ, արդէն ի վա-
ղուց անտի ուշադրութեան անուած էր եւ
ժանուցուած Lerouxի, Bastiatի, Au-
guste Comteի նման նշանաւոր տնտե-
սագէտներու եւ իմաստասէրներու կողմա-
նէ: Բայց, այդ ատենները, կ'ըսէ փրօֆէ-
սէօր Ծ. Ժիտ, համերաշխութիւնը կը նը-
կատէին իբր բնական օրէնք մը որ գոր-
ծելու համար պէտք չունէր անհատներու
աշխատութեանը եւ ատիկայ միշտ բարիք
մը չէին համարեր, որովհետեւ չարին մէջ
եղած համերաշխութիւնը (օրինակի համար՝
փոխանցելութեան կամ ժառանգականու-
թեան պատճառաւ հիւանդութեանց փո-
խանցումը) աւելի ակնյայտնի է քան բար-
ւոյն մէջ եղած համերաշխութիւնը (օրի-
նակի համար՝ հանրային անողնաշարաւ
թեան մէջ): Եւ հակառակ կ'երևայ ար-
դարութեան որ կը պահանջէ որ ամէն ոք